

Tar Károly

Pánik

(Regényrészlet)

IX.

Ritkán aludt egyhuzamban ennyit.

A rádiótechnikai katonai alakulat előretolt állása a vidéki város használhatatlan repülőterén, három szobás, földbe ásott épületben működött. Szakasznyi katona teljesített itt szolgálatot. Meghatározott rendben, tizenvalahányan vigyáztak az adóvevővel felszerelt, terepszínű hálókkaal álcázott rádiós kocsikra és az adótoronyra. Az állandó őrséget, a rádiós szolgálatot és a kaszárnyai koszt szállítását felváltva végezték. Hivatásos tiszt helyett egy másodéves káplárt bíztak meg a parancsnoki teendőkkal. Rendes ember volt a szakaszvezető, unta a katonáskodást, nem vitézkedett, s a szolgálat a megszokottan unott rendben zajlott.

Az éjszakai őrség kezdetén Jenő körbejárta a hadállást, és a kaszárnya felé vezető ösvény mellett, mintegy százötven méternyire az épülettől, leheveredett a fűbe. Csillagfényes nyári éjszaka volt. Fölöslegesnek érezte az őrséget. Nappal sem járt erre senki. Nagy néha egy-egy juhnyáj vonult át a reptéren, éjszakánként kóbor kutyák, és egyik-másik elcsángált szamar tévedt erre.

A legfőbb ellenség a másfél kilométernyire fekvő kaszárnya felől kiszámíthatatlan időpontban érkező őrségellenőrző járőr volt. Ha valamely túlbuzgó tisztecske vezette a járőrt, a repülőtériek nem úszták meg büntetés nélkül. Ilyenkor az egész állományt teljes felszerelésben kivezényelték az épület elé. A látogatás következményeire ráment az egész napjuk. Felborult a szolgálat és a pihenés időrendje, a katonák kótyagosan lézengtek, szidták a katonáskodást, a tisztet, a tiszt édesanyját és egymást.

Hanyatt fekvé bámulta a csillagokat. A hold sarlója, mint gyermekkori mesék könyveiben. Ott fenn valaki mindent lát, számon tart engem is... Gyermeteg gondolatokkal szórakoztatta magát. Aztán mindenben kételkedő kedve kerekedett. Nyilván minél magasabban van, annál nagyobb a rálátása a világra... Tamáskodott.

Mit tegyen az ember, ha maga sem tudja, miért, ilyen sekély gondolatokat szül. Kigondolt két mondatát síró ikreknek látta, tehetetlen csecsemőknek, akik táplálékot követelve döfködik a duzzadó anyamellet.

Ez is a mások gondolata, nem az enyém.

Kell lennie valahol a saját véleményemnek is. Éppen csak ki kell gondolnom. Merthogy csakis akkora a mi világunk, amekkorát belőle az agyunkkal látunk. Hinnünk kell a szemünknek, de gondolatban ennél is többre vagyunk képesek.

És nem vagyunk egyformák. Agyvelőnk súlya sem azonos, gondolataink fajsúlya is más és más kell, hogy legyen. Bizonyára sikerül majd egyszer valakinek valamiféle Mengyelejev táblázatban rendszert alkotni agybeli sajátosságainkról.

Az már most is vitathatatlan, hogy a gondolatoknak súlya van. A mondatok értéke a benne található gondolatok súlyától függ. Az üres mondat-kavalkád: feleség. Ilyenkor nem gondolkozunk, csak beszélünk. Ez sem az enyém, de okos idézet...

A kora nyári langyos éjszaka csillagterítője alatt nagy elszántságot érzett arra, hogy kigyomlálja agyából a közhelyeket. Rájött, hogy tabuk környékén születnek a merész gondolatok. A teremtés, a lét, az elmúlás, a hit és ehhez hasonlók, a tudatunkban észrevétlenül meghúzódó kérdések, kemény diók. Beláthatatlan időig rágódik még rajta az emberiség. Hétköznapi dolgok, olykor ünnepi találásban.

A magány az igazi ünnep. A meditáció az ész tornaórája. A katonáskodás is arra való, hogy elvonultságban, a reánk erőszakolt szigorú rendben alkalmunk legyen előre lépni az emberré érés folyamatában.

Azon kapta magát, hogy érzéseit, hitét, életről való felfogását vizsgálja. Máskor is eljutott már az élet értelmét boncolgató kérdésekig.

Élet, halál, feltámadás... Töprengésre való dolgok ezek? Hiszen nem tőlünk függnék. Hát kitől valók?

Erről is, mint egyébről, családi hagyományain alapuló különvéleménye volt.

Hat éves korában, amikor iskolába akarták íratni, kiderült, hogy a család különvéleménye nem egyeztethető össze az általánosan elterjedt szokásokkal: kezesletlenül nem fogadták be az iskolába. A sietős pap, a keresztelendő többéves késése miatt, a szükségesnél nagyobb adag keresztvizet loccsantott a fejére, a szentelt lé végigcsurgott a nyakán, színes pántlikából sebtében készült nyakkendője vörös levet eresztett, s szívtájig elrondította patyolatfehér ingét. Magasztos, bensőséges érzés helyett kényelmetlen feszélyezettséget érzett.

Később, szülei legyintésére, kimaradt a vasárnapi iskolából, aztán „elfelejtették” istentiszteletre küldeni, emiatt minden hittanórán büntették. Csak azután lett nyugta, miután törölték a gimnázium órarendjéből a hittanórát, konfirmálnia sem kellett. Kimaradt gyermekkorából a transzcendentálistól való félelem hagyománya. Az „Isten szeme mindent lát, ne lopd el a léniát!”-féle intéseket senki sem vette komolyan, viccesnek találta maga is. Akár a műemléktemplomok aranyozott díszítéseit, giccses túlsúfoltságát, a papok misztikus öltözékeit, az embert alázó, erőltetett áhítatokat. Ezért aztán, amikor eljött az ideje, hogy a lét kérdésein törje a fejét, nem voltak korlátai, a kételkedés és a tagadás nem okozott neki gondot, félelem nem volt benne, csak erős kíváncsiság és a megismerés csilapíthatatlan vágya.

Hasra fordult a repülőtér térdig érő kövér fűvében, kihúzott tokjából egy kaskalábfű szálat, és mint gyermekkorában, élvezettel rágta édes szárát. Jobb volt,

mint akármelyik rágógumi. Szerette a füvek édes ízét, a mezők illatát és a zabolátlan gondolatokat.

Hiszek a feltámadásban.

Merthogy, mint minden, ez is többféleképpen értelmezhető. A kétezer vagy több ezer esztendeje kigondolt megoldás a halál elfogadására. A mai ember eszével elfogadhatatlan, valamiféle infantilis csökönyös, szolgálai és csodavárásra berendezkedett kényelmes ragaszkodás ez az őskori gondolkodás szintjén kiötltekhez, amit megdönteni azért nehéz, mert az egyházak akkurátusan kiépített, fifikásan védett és kiterjesztett világoralmi hatalmát veszélyezteti. Be kell látnunk, hogy évszázadokig tarthat még a tudomány, a fölöttünk állónak képzelte mindentudó és az erőltetetten köré épített hatalmi dogma összeegyeztetésének időszaka. Az emberiség művelődési szintjének lassú, de megállíthatatlan emelkedése, a nietzschei vagy valamilyen más eszmeiség szerinti új ember folyamatos kialakulása jelentheti a távoli jövőt. Tudatában kell lennünk annak, hogy amíg milliárdok éheznek és állati körülmények között tengetik életüket, korai a transzcendentális világlátás megváltoztatásának gondolata. A feltámadás nem lehet más, mint halálunk utáni jelenlétünk hozzátartozóink, barátaink, ismerőseink emlékezetében. Ezek szerint minden ember saját feltámadásának és „örökéletének” a kovácsa. Úgy kell élnünk, hogy megmaradjunk az emberek jó emlékezetében. Nem harmadnapra, hanem már halálunk előtt illene feltámadnunk, élnünk mások gondolatában. Ehhez persze nemcsak szavak, hanem tettek kelljenek. Jelen kell lennünk az életben, ahhoz, hogy emlékünknél fennmaradjon. Jézusi tettekkel talán? Igen. De csodákkal már nem sokra megyünk. Megfoghatatlan, hogy nagy koponyák, értelmes emberek úgy tesznek, mintha hinnének még az aprószentek csodatevő erejében, a könnyező képek, a nyomorékokat istápoló helyek varázsában. Abban is lehetne hinni, hogy eljön az idő, amikor korunkat, a sötétnek tudott középkor mintájára, szörnyülködve túlzottan feketére festik az utánunk következők. Pedig hát évszázadok óta számos gondolkodó kerülgette a hit kérdését, és bizonygatta rengeteg dogmává kérgesedett tan ésszerűtlenségét. Megvetést, megaláztatást, kirekesztést és máglyát vállalva tették ezt mindazok, akiknek volt merszük, hogy haszontalan dolognak látszó felfedezéseikkel megelőzzék koruk.

Kedvenc tanárának szövegeit fogalmazta újra és újra, addig-addig, amíg magáénak érezte. Hiányzott belőle a szokványos gyermeki hit és az érett ember alázata. Fix pontja: a tagadás. Innen indulva kereste a merész állításokat, próbálta megérteni a világot.

Az egyházak által általánosan elfogadott az Úr dicsérete. Tegyük fel a kérdést: mi szükség van erre? A ma elképzelt Istennek vajon tetszik-e az általa teremtetett lények hozsannája? Kell-e neki a mi nagyrabecsülésünk, imádatunk? Nem valószínű. Ha a mindenek ura, önmagában nagy, utolérhetetlenül mindent tudó, segíthetünk-e neki ajnározásunkkal szebbé, emberibbé, igazabbá tenni a világot? Tulajdonságaival bizonyára ellentétes, hogy kérje, elvárja és elfogadja imádságain-

kat, hiszen a ma emberéhez méltatlan a tömjénezés. És az öntömjénezés is. A saját képére teremtett bennünket, illetve a magunk képére termettük őt, tehát az ilyenfajta viselkedés ma már nem lehet ingyere.

Évezredek előtti emberi kapcsolatok tükrét fényesítik az egyházak, s konzervativizmusukban nem gondolnak a történelemmel, amelynek folyamatában annyi kín között az emberiség ráébredt az örökre kikiáltott, egyetlen vezető dicsőítésének erkölcsünkkel és világlátásunkkal ellentétes voltára. Könyörgéseink arra való, hogy félelmeinket konzerváljuk, gátat szabjunk a bennünk fel-felhorgadó rossznak, igazságtalanságnak, irigységnek. Ha senki sem úr fölöttünk: elveszünk? Az ember állati sorsából magával cipelt halálfélelme keres megnyugvást a transzcendens Isten létében. A félelem a szépnek nevezett élet fogszabályozója. Menekülés önmagunktól, önmagunk teljes megismerésétől, pótcselekvés, amely a megismerés magasabb régióiban minden bizonytalansággal szükségtelenné válik. Vállalni önmagunk, s életünket, amely a természet törvényei szerint magától érthetően fűszál természetű — ennyi a dolgunk a világon. Az emberi gondolkodás óvodájában járva sokféle hitünk eredménye lehet ez. Az európai kultúra a kereszténység bűvöletéből szabadulva, a föld lakosságának nagyobb részét kivető másféle gondolkodás hatására, igazodni fog valamely megnyugtató, korszerűbb világlátáshoz. Eddigi rengeteg istenünk egy sem volt — maga az egynek mondott Isten sem lehet — örökkévaló. Erősödő hitünk az emberi fejlődés felgyorsult ütemében önmagunkba fordítható: a „vagyok, aki vagyok” így kap elfogadható értelmet.

Neszezésre ébredt. A fűszálak rácsán át, mintegy félszáz méterre maga előtt imbolygó feketeséget látott. Visszafojtott lélegzettel hallgatózott.

Nem a járőr, állapította meg örömmel. A fű surrogása elárulta, hogy egy valaki vagy valami közeledik. A hold párnányi felhő mögött pihent. Az imbolygó alak, mint az alvajárók, tétova léptekkel egyre közeledett. Két kézre fogta fegyverét és kuncogva várta, hogy amikor közelebb kerül az alak, majd jól ráíjeszt. Tíz méternyire engedte közel.

Állj, ki vagy?! — szólt unottan, mert szoknyás alak állott előtte, valamilyen világos színű blúz volt a lányon, vállán, hanyagul átvetve, szvetter.

Ki vagy? — kérdezte halkabban, mert nem ismerte a lányt.

Teréz! Teréz vagyok, hát nem ismersz?, — magyarázta a lány, miközben lépésnyire közeledett. Mosolygós, vézna teremtés volt.

Fektében felnézett a lányra. Tornacipős erős lábakat látott, a feszes combok közén meleg feketeséget.

Nincs rajtad bugyi, állapította meg hangosan, és tépett egy rágni való fűszálat, a lány lába mellől.

Percnyi tétovázást játszottak.

Eltakarod a holdat. Ül már le, biztatta.

Teréz nem kérette magát, mellé feküdt a fűre.

Kijöttem a kórházból. Nincs semmi bajom, magyarázta vidáman.
A lány arcába nézett. Pisze orr, pici, fekete szemek, érzéki ajkak. Lehet vagy húsz esztendő...

Az jó, szólt tétovázva, miközben lassan felhúzta a lány gyűrött szoknyáját.

Persze, hogy nincs rajtad bugyi, dörmögte. A lány hallgatott.

Feltérdelt, kibújt katonaköpenyéből, ráfektette a lányt, és szótlánul befeküdt a készséggel felhúzott lábak közé.

Sietve végzett.

Az járt az eszébe, hogy mi lesz vele, ha hazudott Teréz?!

Már úgymint mindegy...

Azzal nyugtatta magát, hogy ezek a kaszárnya körül mutatkozó, csellengő lányok nem hazudnak. Nyilván azért ólálkodnak a kaszárnyák környékén, mert tudják, hogy ott mindenkor kapósak, és mindig akad számukra kiéhezett katona, akikkel veszélytelenül kefélhetnek, mert a katonákat rendszeresen ellenőrzik a katonaeorvosok. Tőlük nem kaphatnak betegséget.

Teréz pillanatig magához szorította az íjként megfeszült, fújtató fiút, aztán összeszedte magát. Tisztában volt azzal, hogy nem várhat többet ettől a kiéhezett fiútól.

Beviszel? — kérdezte, s már indult is az épület felé.

Jártál már itt? — kíváncsiskodott, miközben magára kapta köpenyegét, és sietve megkereste puskáját a fűben.

Persze, felelte Teréz. De azt hiszem, akkor te még nem voltál itt...

Na, gyere csak, mondta Jenő, és betessékelte a szolgálatos rádiós műanyagillatos kocsijába a lányt.

Beszélgessetek, szólt kaján vigyorral, és rájuk csukta a korszerűen felszerelt Csepel-kocsi ajtaját.

Ejfélt után még két órája volt az őrszolgálatból. Körbejárta néhányszor az épületet. Láta, hogy a rádiószolgálatos társa később átkíséri Terézt az emeletes vaságyakkal zsúfolt hálóba. Néhányszor kigyúlt ott a fény, aztán sietve kikapcsolták.

Szórakoznak a fiúk, állapította meg magában öregesen, miközben próbálta visszaidézni a lány érkezése előtti gondolatait. De sehogy sem sikerült újabb tetszetős gondolatokat kiagyalnia az életről. Találomra kihúzott egy-egy fűszálat, de hiába rágta, ízlelgette a réti perje és a kakaslábfű édeskés szárát, az élet nagy kérdései helyett mindegyre az a nyári koradélután jutott eszébe, amikor az egységierodából, ahol szép írásának, egyformán kerek betűinek köszönhetően hivatásos őrmestere irányításával időnként meghúzódhatott, szakasztársa a kaszárnya egyik félreeső sarkába csalta azzal, hogy ott valami rendkívülien érdekes történik.

Az a kaszárnyasarok tele volt titokkal. A lelakatolt öreg barakkraktár mögötti szögesdrótkerítés résén, akinek mersze volt, kijuthatott a folyóig húzódó mezőre, s onnan, soron kívüli eltávozásra, a kilométerre fekvő kisvárosba. Mindig akadtak olyanok, akiknek a pucájában több volt a vér, mint amennyit a teában bőven adagolt, kangöröcsöt szabályozó orvosságával az ezredorvos megfelelőnek gondolt.

A raktár ajtaját résnyire nyitva találták. Beléptek. A raktár tele volt a háború utáni években a hadsereg által kötelezően fenntartott szovjet tiszti lakásokból összegyűjtött civil bútorokkal. A félhomályban hatalmas diófafurnéros szekrényt látott. Előtte, terebélyes patinás íróasztalon egy nő feküdt virágos kartonruhában, hasáig kitakarva. Szandálos lába egy katona vállán himbálódzott, a nemi aktus hol lassú, hol gyorsabb ütemére.

Tisztes távolságra, lehetett vagy két-három méter, két bajtársa állott, sorára várva. Amíg a váltás történt, a nő nagy tányér napraforgóból szemelgetett.

Az egység csizmajavítója nagy kedvvel állt a hívogató lábak közé. Társai eleinte vidáman biztatták, de amikor elhúzódott a dolga, gúnyolódva sietteték. A csizmadia segélykérően nézett körül, nem értette, hogy miért nem jut el az élvezésig. Folytatta kintartóan. A nő fészkelődött, kereste a napraforgókorongot.

A soron következő katona óráján mérte az eseményt: Hűűűha! Tizenhárom, tizenhárom és fél... Tizennégy perc! A nő ekkor felemelte fejét, rekedtes hangon sziszegett valamit, és a napraforgótányérral püfölte, majd mindkét kezével igyekezett eltolni némileg magától a némileg továbbra is csökönnyösen ragaszkodó csizmadiát. Az pedig kétségbeesetten fokozta az aktus ütemét, a nő erre ijesztően gurgulázó állati hangokat hallatott, és hirtelen felemelkedve, teljes erőbedobással kivetette lába közül a fiút. Sírva mutogatta a lába közét, rázta a fejét, fájdalmasan vinnyogott.

Néma? — kérdezte Jenő riadtan, előtte szórakozó szakasztársától.

Azt hiszem süket is, mondta vihogva a fiú.

Ezek időnként elszabadulnak az intézetből és itt kószálnak, nem riadnak vissza a szögesdrótkerítéstől sem.

A diófafurnéros íróasztalra tálalt nő méltatlankodott a maga módján még egy darabig, aztán intett a következőnek.

Végül ő következett, de nem kért belőle. Igyekezett kíméletesen tudtára adni ezt a néma lánynak, mert arra gondolt, hogy ezeket a nőket valami furcsa ösztön hajtja, rabjai nemiségüknek, és mert jóságosak, önként vállalt szolgálatot teljesítenek. Ezek nem pénzért árulják maguk. Felajánlkozásukkor hajszolják az örömet, de csak olykor-olykor, teljesen véletlenszerűen kapnak belőle, hiszen ritka alkalmakkor jutnak a csúcsra.

Sajnálta ezeket a nőket.

Nem nevezhetjük őket kurváknak, mert nem azok. Boldogságkeresők ők is. Sorsuk a civilizációs fejlődés alagsorába rendelte őket, jussukat kérik az emberi örömeiből.

A néma lányt hidegen hagyta az ő suta, elutasító integetése. Komótosan összehapakolta magát és a katonától kapott néhány konzervet. Miután megbizonyosodtak arról, hogy kinn „tiszt a levegő”, átsegítették a lányt a drótkerítés alatt.